

Concurrentie, efficiëntie en innovatie: het (nieuwe) Europees beleid inzake concentratiecontrole en het innovatievermogen van ondernemingen

Citation for published version (APA):

Hardy, R. R. R. (2003). Concurrentie, efficiëntie en innovatie: het (nieuwe) Europees beleid inzake concentratiecontrole en het innovatievermogen van ondernemingen. *Ars Aequi*, 52(3), 179-183.

Document status and date:

Published: 01/01/2003

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Download date: 30 Jun. 2022

Concurrentie, efficiëntie en innovatie: het (nieuwe) Europees beleid inzake concentratiecontrole en het innovatievermogen van ondernemingen

mr. R.R.R. Hardy*

Inleiding

Ongeveer een jaar geleden heeft de Europese Commissie een document geproduceerd over de herziening van het beleid inzake concentratiecontrole. De bedoeling van dit 'Groenboek over de herziening van Verordening 4064/89,¹ was om reacties uit te lokken van belanghebbenden (denk met name aan nationale overheden, het bedrijfsleven, academici, de juridische sector, consumentenorganisaties) over hoe de concentratiecontrole er in de (nabije) toekomst dient uit te zien. Een vraag die de Commissie opwierp in het Groenboek was of de tot nu toe gebruikte materiële toets om te beoordelen of een aangemelde concentratie toelaatbaar is (de zogenaamde machtspositietoets²) aan vervanging toe is³. Een belangrijk en nuttig discussiepunt, aangezien het antwoord op de vraag of een aangemelde concentratie toelaatbaar is, kan verschillen al naar gelang de gebruikte toets⁴. Betreurenswaardig is daarbij wel dat de Europese Commissie deze discussie stuurt en daardoor beperkt houdt: in beginsel kunnen belanghebbenden enkel een voorkeur uitspreken voor ofwel de huidige machtspositietoets, ofwel een substantiële concurrentievermindering-toets⁵ (al dan niet met inbegrip van efficiëntievoordelen). Onderstaand zal ik betogen dat beide toetsen onvoldoende rekening houden met het innovatievermogen van ondernemingen; beide toetsen leggen namelijk de nadruk op de vraag of een concentratie resulteert in een machtspositie en besteden te weinig aandacht aan de effecten ten aanzien van innovatie, die ontstaan als gevolg van de concentratie. Ik bepleit dan ook een toets waarbij de nadruk in de eerste plaats wordt gelegd op de vraag of een voorgenomen concentratie gunstige effecten heeft voor het innovatievermogen van ondernemingen in een bepaalde marktsector; indien dit het geval is, dient de concentratie in beginsel groen licht te krijgen, anders in beginsel niet. Zoals ik onderstaand verder uiteen zal zetten, sluit dit uitgangspunt ook beter aan bij andere beleidsdocumenten van de Europese Unie. Alvorens aan deze bespreking toe te komen, zal ik eerst enkele belangrijke, recente ontwikkelingen sinds het verschijnen van het Groenboek ten aanzien van het beleid inzake concentratiecontrole schetsen, aangezien deze ontwikkelingen hun weerslag hebben op de te voeren discussie.

Recente ontwikkelingen

Allereerst verdient hier vermelding dat de reacties van belanghebbenden inzake het Groenboek binnen zijn. In totaal zijn zo'n 114 inzendingen ontvangen; bijna de helft van de reacties is afkomstig van het bedrijfsleven, meer dan een kwart van advocatenkantoren en de rest bestaat uit inzendingen van

---

* De auteur is als junior-onderzoeker verbonden aan de Universiteit Maastricht. Met dank aan Prof. mr. J.M. Smits voor waardevolle opmerkingen bij een eerdere versie van dit artikel.

¹ Groenboek over de herziening van Verordening 4064/89 van 11 december 2002, COM (2001) 745 def., beschikbaar via http://europa.eu.int/comm/competition/mergers/review/green_paper/nl.pdf

² De machtspositietoets houdt kort gezegd in dat bekeken wordt of een concentratie al dan niet een machtspositie in het leven roept of versterkt die tot gevolg heeft dat een daadwerkelijke mededinging op de gemeenschappelijke markt of een wezenlijk deel daarvan op significante wijze wordt belemmerd.

³ Zie pagina 41 e.v. van het Groenboek.

⁴ Vergelijk in dat verband General Electric/Honeywell, waarin de gehanteerde toetsen in de Europese Unie en de Verenigde Staten verschillende uitkomsten opleverden; zie ook Giotakos, D. e.a., "General Electric/Honeywell – An insight into the Commission's investigation and decision", *Competition Policy Newsletter*, oktober 2001, p. 5-13.

⁵ De substantiële concurrentievermindering-toets houdt kort gezegd in dat bekeken wordt of een concentratie zal leiden tot een aanzienlijke vermindering van de concurrentie, of zelfs zal leiden tot een monopolie in (een) bepaalde marktsector(en).

ationale overheden, vakbonden, academici en consumentenorganisaties⁶. Ten aanzien van de advocatenkantoren en het bedrijfsleven valt op, dat een groot gedeelte van de bijdragen uit het Verenigd Koninkrijk komt⁷. Als we de reacties bekijken ten aanzien van de vraag of de materiële toets al dan niet dient te worden veranderd, dan valt op dat ongeveer de helft van de respondenten kiest voor de (huidige) machtspositietoets en de andere helft toepassing wenst van de substantiële concurrentievermindering-toets. Andere keuzes zijn niet of nauwelijks te bespeuren, maar dit is ook niet verwonderlijk gezien de bovenvermelde aanpak van de Commissie. Uit veel reacties van het bedrijfsleven blijkt trouwens dat zij die kiezen voor de huidige toets, dit doen uit vrees dat een nieuwe toets (rechts)onzekerheid met zich mee zal brengen⁸. Ongeacht de keuze voor de te hanteren toets, dient er volgens de meeste belanghebbenden rekening te worden gehouden met efficiëntievoordelen⁹. Met andere woorden: de meerderheid is van mening dat, anders dan nu als hoofdregel het geval is¹⁰, efficiëntievoordelen een rol dienen te spelen bij de beoordeling van een voorgenomen concentratie. Dit zou concreet betekenen dat een voorgenomen concentratie dient te worden toegelaten in weerwil van een machtspositie, indien de efficiëntievoordelen de negatieve mededingingseffecten overstijgen¹¹. Overigens werd al eerder in verschillende lidstaten gepleit voor een (betere) afweging tussen efficiëncywinsten en mededingingseffecten; zo zouden ‘sterke spelers’ beter kunnen ontstaan¹².

Ten tweede dient aandacht te worden besteed aan een aantal uitspraken van het Gerecht van Eerste Aanleg (Hof van Justitie). Met name de beslissingen van 22 en 25 oktober 2002, waarin het Gerecht van Eerste Aanleg twee beschikkingen van de Europese Commissie inhoudende concentratieverboden¹³ nietig verklaarde, zijn hier relevant. Zoals misschien bekend zal zijn, doel ik op de uitspraken in de zaken Schneider/Legrand¹⁴ en Tetra Laval/Sidel¹⁵. In beide uitspraken en met name in de laatstgenoemde¹⁶ wordt de toetsing van de Commissie met betrekking tot de voorgenomen fusies van tafel geveegd: in Tetra Laval/Sidel overweegt het Gerecht namelijk dat de analyse van de Commissie doordrongen is van ‘manifest errors of assessment’¹⁷. Verder concludeert het Gerecht van Eerste Aanleg dat de Commissie onvoldoende heeft aangetoond dat marktleider in kartonnen verpakkingen Tetra Laval zijn machtspositie bij een fusie met Sidel als hefboom kan gebruiken om een machtspositie te verwerven in de markt van verpakkingsmachines. De Europese Commissie ging er namelijk (te makkelijk) van uit dat de voorgenomen concentratie over enkele jaren door zou werken in andere markten (in casu de markt van verpakkingsmachines) en daar ook zou resulteren in een dominante positie (de ‘hefboom-redenering’). Deze redenering werd ook in General

---

⁶ Zie Summary paper of the submissions received on the Green Paper on the Review of Council Regulation 4064/89, p. 1, beschikbaar via

http://europe.eu.int/comm/competition/mergers/review/comments/summary_publication.pdf

⁷ Een soortgelijke tendens was waarneembaar ten aanzien van de ‘Mededeling over Europees verbintenissenrecht’; zie Smits, J. en Hardy, R., “De toekomst van het Europees contractenrecht”, *WPNR* (2002) 6513, p. 828.

⁸ Dit lijkt de vaak gelezen stelling, dat het bedrijfsleven behoefte heeft aan zekerheid, te bevestigen.

⁹ Zie omtrent efficiëntievoordelen en mededinging onder andere Stennek, J. en Verboven, F., *Merger Control and Enterprise Competitiveness*, 2001, beschikbaar via http://europa.eu.int/comm/enterprise/library/lib-competition/doc/merger_control.pdf, alsmede Röller, L. e.a., “Efficiency gains from mergers”, *European Economy*, (2001), nr. 5.

¹⁰ Zie ook pagina 44 van het Groenboek.

¹¹ Men spreekt in dit verband ook wel van een ‘efficiency defence’; zie bijvoorbeeld Monti, M., *Review of the EC Merger Regulation - Roadmap for the reform project* (Conference on Reform of European Merger Control), Brussels, 2002, p. 5., beschikbaar via http://europe.eu.int/comm/competition/speeches/index_2002.html

¹² Zie Buddingh, H., “‘Super Mario’ even in Brussel geen vedette meer”, *NRC Handelsblad*, 26/27 oktober 2002, p. 15.

¹³ Op basis van artikel 2 lid 3 van Verordening 4064/89 had de Europese Commissie de voorgenomen concentraties namelijk onverenigbaar verklaard met de gemeenschappelijke markt; zie de beschikkingen C (2001) 3014 van 10 oktober 2001 en C (2001) 3345 van 30 oktober 2001.

¹⁴ Zaak T-310/01, *Schneider Electric S.A.* van 22 oktober 2002.

¹⁵ Zaak T-05/02, *Tetra Laval B.V.* van 25 oktober 2002.

¹⁶ Op basis van Schneider/Legrand kan men namelijk oordelen dat de nietigheid met name te wijten is aan procedurele onvolkomenheden en dat het Gerecht van Eerste Aanleg in hoofdlijnen met de economische analyse van de Commissie instemt.

¹⁷ Zaak T-05/02, p. 54.

Electric/Honeywell toegepast en leidde destijds tot heel wat (Amerikaanse) kritiek¹⁸. Overigens staan beide aangehaalde arresten niet (helemaal) alleen. Al in juni van vorig jaar werd de Europese Commissie op de vingers getikt, toen een verbodsbeschikking in de reissector nietig werd verklaard¹⁹.

De derde hier te bespreken recente ontwikkeling - de op 11 december 2002 gepubliceerde hervormingen van de EU-concentratiecontrole - kan gezien worden als een reactie van de Europese Commissie op de inzendingen met betrekking tot het Groenboek alsmede op de kritiek van onder andere het Gerecht van Eerste Aanleg ten aanzien van de concentratiebeoordeling. Deze hervorming komt niet onverwacht; reeds kort na de uitspraak inzake Tetra Laval/Sidel kondigde Europees Commissaris voor mededinging, Monti, wijzigingen aan²⁰. Concreet heeft de Commissie een voorstel voor een herziene concentratieverordening (goedkeuring van de Raad is noodzakelijk voor aanneming van deze verordening) en richtsnoeren over de beoordeling van fusies tussen concurrerende ondernemingen (horizontale fusies) aangenomen²¹. In een later stadium zullen nog enkele bijkomende maatregelen ter bevordering van de besluitvorming van de Europese Commissie worden aangenomen; denk daarbij onder andere aan de instelling van een 'Chief Competition Economist'²². De Europese Commissie is verder voornemens om in een later stadium verdere richtsnoeren inzake verticale en 'conglomerate' fusies aan te nemen²³. Ten aanzien van de nieuwe regels valt op dat de machtspositietoets behouden is gebleven en dat dus niet is gekozen voor de Anglo-Amerikaanse substantiële concurrentievermindering toets. Desalniettemin, lijkt het Europese beleid wel degelijk beïnvloed te zijn door Anglo-Amerikaanse denkbeelden van met name de Chicago School. Onder invloed van deze school heeft namelijk (ten dele) het idee aanhang gekregen dat marktconcentratie of een dominante machtspositie per se niet nadelig hoeft te zijn. De gedachte van de Chicago School is namelijk dat "[g]rote ondernemingen (...) efficiënter [zijn] dan kleinere en (...) derhalve sneller [zullen] groeien, gegeven het prijsniveau, en zo de neiging naar een hogere concentratie versterken zonder dat dit problemen van misbruik van marktmacht veroorzaakt. Als aan de efficiëntere ondernemingen ruimte wordt gelaten om te groeien, zullen de consumenten uiteindelijk daarvan profiteren omdat schaarse middelen dan vrij worden gemaakt om aan de wensen van de consumenten in andere sectoren van de economie tegemoet te komen."²⁴

Innovatie en de materiële toetscriteria

De invloed van de Chicago School gaat echter niet zover, dat volledig afstand is genomen van de gedachte dat een machtspositie nadelige effecten met zich brengt. Het centrale uitgangspunt - dit geldt overigens ook voor de Anglo-Amerikaanse toets²⁵ - is nog steeds dezelfde: op de eerste plaats wordt gekeken of een voorgestane fusie leidt tot een machtspositie en daarmee samenhangend, althans in de ogen van de beleidsmakers, hogere consumentenprijzen, beperking van de keuzen en kwaliteit van

---

¹⁸ Voor meer informatie over deze zaak, zie Giotakos, D. e.a., *l.c.*, p. 5-15.

¹⁹ Zaak T-342/99, *Airtours plc* van 6 juni 2002.

²⁰ Zie Buddingh, H., "Mario Monti verandert fusietoets", *NRC Handelsblad*, 25/26 november 2002, p. 13 alsmede Monti, M., *EU Competition Policy* (Fordham Annual Conference on International Antitrust Law & Policy), New York, 2002, p. 5 en 6, beschikbaar via http://europe.eu.int/comm/competition/speeches/index_2002.html

²¹ Voorstel voor een verordening van de Raad betreffende de controle op concentraties van ondernemingen van 11 december 2002, COM (2002) 711 en Ontwerp-mededeling van de Commissie betreffende de beoordeling van horizontale fusies van 11 december 2002, beide documenten zijn beschikbaar via <http://europe.eu.int/comm/competition/mergers/review/>

²² De 'Chief Competition Economist' dient de economische expertise binnen de Europese Commissie verder te versterken. Deze maatregel is onlosmakelijk verbonden met de geuite kritiek ten aanzien van de gehanteerde economische analyses.

²³ Zie pagina 4 van het persbericht, getiteld "Commissie keurt ingrijpende hervorming EU-concentratiecontrole goed", beschikbaar via

http://europe.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/02/1856/0|RAPID&lg=NL&displ_ay=

²⁴ Van den Bergh, R., *Economische analyse van het mededingingsrecht*, Deventer, Gouda Quint, 1997, p. 42.

²⁵ Zie ook pagina 42 van het Groenboek: "Er zij op gewezen dat er vanuit materieel oogpunt veel punten van overeenkomst zijn tussen de machtspositietoets en de SCV-toets".

goederen en diensten en verminderde technologische innovatie²⁶. De redenering is dus, dat het tegengaan van machtsconcentraties (altijd) bevorderlijk is voor (technologische) innovatie. Of deze redenering correct is, valt te betwijfelen. Er zijn namelijk situaties denkbaar, waarbij een concentratie (of machtspositie) vanuit innovatie oogpunt wenselijk zou kunnen zijn. Bijvoorbeeld wanneer concentratie nodig is om onderzoeks- en ontwikkelingskosten te kunnen financieren. Waar het om gaat is aan te tonen, dat de gekozen redenering de rol van innovatie als wegingsfactor bij een voorgenomen concentratie al gelijk beperkt. De Europese Commissie probeert hieraan (tevergeefs) tegemoet te komen door te stellen, dat “(...) in some markets innovation is the main competitive force. In these cases, the Commission examines how the merger will affect the competitive pressure to innovate.”²⁷ Punt blijft echter dat er slechts in uitzonderlijke situaties, namelijk slechts in bepaalde marktsectoren, (mede) aandacht aan innovatie wordt geschonken. Illustratief is ook een door Porter geschetst model, waaruit valt af te leiden dat 4/7 van het mededingingsbeleid is gericht op het aan banden leggen van een dominante positie en 1/7 van het beleid rekening houdt met de effecten van de fusie op de innovatie²⁸. Ik zou voorstander zijn van een andere situatie: de nadruk zou dienen te worden gelegd op de vraag of de voorgenomen concentratie gunstige effecten heeft voor het innovatievermogen van een bepaalde marktsector²⁹; indien dit het geval is, dient de concentratie in beginsel te worden goedgekeurd, anders in beginsel niet. Daarbij kan onder andere ook betekenis toekomen aan de vraag of de voorgenomen concentratie zal leiden tot negatieve mededingingseffecten, zoals prijsstijgingen op lange termijn. Ik ben met name vanwege twee redenen voorstander van de voorgestelde toets

Allereerst is het beoordelen van concentraties aan de hand van het machtspositie criterium een korte-termijnstrategie. Gekeken wordt namelijk of de machtsconcentratie zal intreden direct na de concentratie, of korte tijd later. Met lange-termijnontwikkelingen wordt onvoldoende rekening gehouden, terwijl juist dit belangrijk is. In de woorden van Porter: “(...) we care much about the long-term trajectory of value, prices, and costs than we do about consumer welfare in the short run or immediately after a merger.”³⁰ Het is dus mogelijk, dat een goedgekeurde concentratie op (middel)lange termijn wel degelijk negatieve gevolgen met zich brengt. Omgekeerd kan een hoge concentratie, die resulteert in hogere prijzen onmiddellijk na de fusie, op lange termijn wel degelijk gunstig zijn voor marktsectoren. Dit doet zich bijvoorbeeld voor indien een concentratie (op termijn) leidt tot nuttige technologische vooruitgang. Een concentratie zou dan ook (slechts) tegengehouden dienen te worden indien op lange termijn de concentratie nadelige effecten met zich brengt (wanneer bijvoorbeeld de winstmarges op lange termijn beduidend hoger liggen dan die van een concurrentiële markt). Ik geef daarbij wel toe dat het moeilijk zal zijn om op een adequate manier vooruit te lopen op toekomstige marktsituaties; dit wordt nog eens aangetoond aan de hand van de bovenstaande recente uitspraken van het Gerecht van Eerste Aanleg.

Tegen bovenstaande kritiek ten aanzien van de gehanteerde toets (dat de gehanteerde toets onvoldoende rekening houdt met het totale effect van de concentratie ten aanzien van de markt en, ervan uitgaande dat er in tal van markten concentraties worden doorgevoerd, met de economie in haar geheel) kan men inbrengen, dat ook bij het door mij geprefereerde toetscriterium soortgelijke kritiek op zijn plaats is; immers de nadruk komt te liggen op het innovatievermogen in plaats van op de concentratie, zodat gesteld kan worden dat ook dit een eenzijdige benadering is, die weinig inzicht

---

²⁶ Vergelijk de inhoudelijk identieke uitspraken van Monti (Monti, M., *The Future for Competition Policy in the European Union*, Brussels, 2001, beschikbaar via http://europe.eu.int/comm/competition/speeches/index_2001.html) en

Kolasky (hier geciteerd) over het Europese, respectievelijk, Amerikaanse beleid inzake concentratiecontrole: “... the ultimate goal of ... competition policy must be consumer welfare, which competition advances through lower prices, higher output and enhanced innovation (Kolasky, W., U.S. and EU *Competition Policy: Cartels, Mergers and Beyond*, New York, 25 januari 2001). Overigens is de gehanteerde volgorde naar mijn mening niet toevallig.

²⁷ Ontwerp-mededeling van de Commissie betreffende de beoordeling van horizontale fusies van 11 december 2002, nr. 18.

²⁸ Porter, M., *Competition and Antitrust: A Productivity-Based Approach*, 2002, p. 11-13, beschikbaar via <http://www.isc.hbs.edu/053002antitrust.pdf>

²⁹ Vergelijk ook Porter, die een ‘productivity-based approach’ voorstelt ten aanzien van het (Amerikaanse) mededingingsrecht.

³⁰ Porter, o.c., p. 12.

geeft in de effecten voor de markt(en) en de economie in haar geheel. Toch ligt dit in mijn ogen anders. Over het algemeen wordt namelijk aangenomen dat innovatie (al dan niet in combinatie met technologische ontwikkeling) de bron is van (duurzame) productiviteitsgroei³¹. Productiviteitsgroei wordt (historisch gezien) dan weer geacht de belangrijkste bron van economische groei te zijn³². Men zou dan ook (grouweg) kunnen stellen dat, indien concentraties een positief effect hebben op het innovatieve vermogen van een bepaalde marktsector dit gunstig is voor de economie in haar geheel. Hoe dit zou kunnen werken blijkt uit de volgende passages uit een recent beleidsdocument van de Europese Commissie: "(...) productiviteitsstijgingen [kunnen] tot een vermindering van de kosten per eenheid product leiden en de markt voor de desbetreffende producten vergroten. De consumenten profiteren daarvan via betere producten tegen lagere prijzen en op middellange termijn ook via stijging van de werkgelegenheid. Ook al is de productiviteitsgroei aanvankelijk beperkt tot specifieke sectoren van de economie, via wijzigingen van de relatieve prijzen en stijgingen van de werkelijke inkomens verspreidt hij zich uiteindelijk ook daarbuiten."³³ Gelet op het belang van innovatie (en daarmee samenhangend productiviteitsgroei) voor de economie, lijkt het me voor de hand te liggen om bij de beoordeling van een voorgenomen concentratie veel meer gewicht toe te kennen aan de effecten van die concentratie op het innovatievermogen binnen de betrokken marktsector. Nogmaals: ook met andere factoren dient rekening te worden gehouden bij de beoordeling van concentraties; deze factoren kunnen resulteren in de conclusie dat de concentratie, in weerwil van positieve effecten ten aanzien van het innovatieve vermogen van de marktsector, geen groen licht krijgt.

Ten derde sluit de door mij geprefereerde toets ook beter aan bij (recente) beleidsdocumenten van de Europese Unie. In maart 2000 heeft de Europese Raad namelijk een nieuw strategisch doel voor de toekomst van de Europese Unie aangenomen. Het is de bedoeling dat de Europese Unie 'de meest concurrerende en dynamische kenniseconomie van de wereld wordt die in staat is tot duurzame economische groei met meer en betere banen en een hechtere sociale samenhang'³⁴. Aangezien deze strategie werd aangenomen tijdens de vergadering in Lissabon, wordt ook wel gesproken van de 'strategie van Lissabon'. Innovatie ligt aan deze strategie ten grondslag³⁵ en is een essentiële voorwaarde voor het slagen van het beleid. Uit recente documenten³⁶ blijkt echter dat het innovatieniveau voor de EU in haar geheel zwak is en dat ook de productiviteitsgroei achterblijft en wel zodanig dat deze recente tendensen niet "volstaan om (...) de (...) doelstellingen van de strategie (...) te halen"³⁷. Tekenend is bijvoorbeeld dat in de zakelijke dienstverlening, een van de belangrijkste sectoren in de hedendaagse economie, de productiviteitsgroei in vijf van zeven lidstaten van de Europese Unie hoofdzakelijk afnam gedurende de tweede helft van de jaren '90 en waar wel een stijging te constateren viel, dit slechts een zeer geringe was³⁸. Met enige schrik constateert de Europese Commissie dan ook dat structurele hervormingen om de situatie te herstellen snel moeten worden doorgevoerd³⁹. Gezien de prominente plaats die innovatie inneemt binnen de strategische doelstellingen van de Europese Unie, ligt het naar mijn mening voor de hand om bij het maken (en uitvoeren) van beleid in het algemeen en voor de concentratiecontrole in het bijzonder, meer aandacht te besteden aan de effecten die dit beleid heeft ten aanzien van innovatie.⁴⁰

---

³¹ Zie bijvoorbeeld Productiviteit: de sleutel tot het concurrentievermogen van de Europese economieën en ondernemingen van 21 mei 2002, COM (2002) 262, p.16 en Solow, R., "A Contribution to the Theory of Economic Growth", *Quarterly Journal of Economics*, 1956, p. 56 e.v.

³² Zie Productiviteit, o.c., p. 4.

³³ Zie Productiviteit, o.c., p. 4.

³⁴ Conclusies van de Europese Raad van Lissabon van 23 en 24 maart 2000, nr. 5.

³⁵ Zie Productiviteit, o.c., p. 3.

³⁶ Zie bijvoorbeeld het European competitiveness report van 2001 en 2002 (beschikbaar via http://europe.eu.int/comm/enterprise/library/lib-competitiveness/series_competitiveness.htm) alsmede het Europees innovatiescoreboard 2002 van 9 december 2002, COM (2002) 1349, p. 3.

³⁷ Zie Productiviteit, o.c., p. 3.

³⁸ Zie pagina 9 van het European competitiveness report 2002.

³⁹ Zie Productiviteit, o.c., p. 3.

⁴⁰ Ten aanzien van Nederland bepleitte de Adviesraad voor het Wetenschaps- Technologiebeleid (AWT) enkele jaren geleden om nieuwe wet- en regelgeving te toetsen op haar effecten op innovaties. Dit advies is echter niet overgenomen; zie Tweede Kamer, vergaderjaar 1997-1998, 25600 13, nr. 22.

Conclusie

Met het bovenstaande, dat gezien kan worden als een eerste aanzet daartoe, wilde ik pleiten voor een andere invulling van de toets die gehanteerd wordt bij de beoordeling of een voorgenomen concentratie groen licht krijgt of niet. Anders dan nu het geval is, zou naar mijn mening de vraag centraal dienen te staan, wat de effecten van de concentratie zijn ten aanzien van het innovatievermogen van een bepaalde marktsector. Dit voorgestelde toetscriterium is in mijn ogen bevorderlijk voor de economie en sluit beter aan bij recente documenten van de Europese Unie.